

26.5.2020

Maa- ja metsätalousministeriö
kirjaamo@mmm.fi

VN/8780/2020-MMM-1

Lausunto esitysluonnoksesta elintarvikemarkkinalain muuttamiseksi

Tiettyjen sopimusehtojen ja -menettelyiden kieltö maataloustuote- ja elintarvikeketjussa

Elintarvikemarkkinalakia muutettaisiin siten, että se kattaisi hyvän kauppata-
vastian vastaisista käytännöistä yritysten välisissä suhteissa maataloustuote-
ja elintarvikeketjussa annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktii-
vin kansallisen täytäntöönpanon edellyttämät säännökset. Lakiin lisättäisiin
hyvän kauppata-
vastian vastaisiksi katsottavia menettelyjä koskevat kiellot, jot-
ka koskisivat maataloustuotteiden ja elintarvikkeiden toimitussopimuksia,
kun ostaja on liikevaihdoltaan myyjää suurempi ja ostajan liikevaihto ylittää
2 miljoonaa euroa. Kieltojen noudattamista valvoisi elintarvikemarkkinaval-
tuutettu.

Suomen Yrittäjien lausunto

Suomen Yrittäjien lausunto keskittyy kilpailupoliittisiin näkökohtiin, arvioiden
sitä, ovatko ehdotetut mallit käyttökelpoisia ratkaisuja yleisesti ottaen tilan-
teisiin, joissa osapuolten välinen neuvotteluasema on epätasapainoinen.
Lausuntomme ei sinänsä ota kantaa siihen, kuinka muutosehdotukset kor-
jaavat nimenomaisesti elintarvikeketjun ongelmia.

Yleisesti ottaen pidämme kannatettavana, että elintarvikemarkkinalaissa ja
elintarvikemarkkinavaltuutetun toimivallassa ollaan siirtymässä neuvottelun
ensisijaisuudesta kohti kieltoperiaatetta. Kieltoperiaatteelle rakentuva sään-
tely avaa tien sille, että vahinkoa kärsinyt voi nostaa vahingonkorvauskan-
teen. Tämän johdosta kieltö on neuvottelun ensisijaisuutta tehokkaampi ja
ennaltaehkäisevämpi keino. Silloin epäilyllä on taloudellinen kannustin
myötävaikuttaa siihen, että kilpailuhäiriö poistuu.

Pidämme tärkeänä, että ehdotettu sääntely koskee vain tilannetta, missä
ostaja on sopimuskumppaniaan vahvempi. Sääntely kaventaa osapuolten
välistä sopimusvapautta, jonka vuoksi sääntelyn tulee olla välttämätöntä
heikomman osapuolen suojaamiseksi. Sääntelyn tulee koskea vain sellais-

ta tilannetta, jossa sopimuskumppaneiden välillä vallitsee selvä epätasapaino.

Ehdotettu soveltamisala on laaja: Sääntely soveltuu aina, kun kaupan kohteena on maataloustuote tai elintarvike, ostaja on tavarantoimittajaa suurempi, ja ostajan liikevaihto ylittää 2 miljoonaa euroa. Toimialarajausta ei ole.

Kieltoperiaatetta pitää laajentaa yleisemminkin turvaamaan markkinoiden toimivuutta

Suomen Yrittäjät pitää kieltoa tehokkaampana kuin neuvottelun ensisijaisuutta. Nyt kun neuvottelun ensisijaisuudesta luovuttaisiin myös elintarvikeketjun sääntelyssä, olisi syytä tehdä sama kilpailulaissa koskien julkisen ja yksityisen elinkeinotoiminnan kilpailun tasapuolisuutta, eli ns. kilpailuneutraaliteettisääntelyssä.

Neuvottelun ensisijaisuudelle rakennettu kilpailulain 4 a -luku on ollut voimassa 7 vuotta. Tänä aikana Kilpailu- ja kuluttajavirasto on saattanut loppuun verkkosivujensa mukaan 14 kilpailuneutraaliteettitutkintaa. Markkinaoikeudelle ei ole tehty esityksiä. On vaikea arvioida, ovatko neuvottelun poistaneet epäkohtia, vai onko viranomaisen ainoastaan priorisoinut asian pois tehtävistään. Kesken olevat tutkinnat ovat kestäneet tähän mennessä yli kolme vuotta. Tämä ei ole tehokasta valvontaresurssien käyttöä.

Sopijapuolista pienin tarvitsee suojaa

Yritysten välisissä sopimussuhteissa oletus on, että osapuolet ovat tasaveroisia. Kohtuuttomat sopimusehdot voivat johtaa neuvotteluvoimaltaan heikompien poistumiseen markkinoilta, mikä vähentää kilpailua. Pitkällä aikavälillä se on kuluttajille haitta.

Suomen Yrittäjät on esittänyt, ja pitää tärkeänä, että neuvotteluvoimaltaan vähäisemmän yrityksen mahdollisuutta pysyä markkinoilla suojataan puuttumalla nykyistä selvemmin kohtuuttomiin sopimusehtoihin. Yrittäjän suojalaki ei ole ollut tehokas. Olennaista on suojata pientä sopijapuolta. Muulloin sopimusvapautta ei pidä rajoittaa.

Sopimuskumppaneista suojaa tarvitsee se, jonka neuvotteluvoima on heikompi. Esitysluonnoksen mukaan yli 2 miljoonan liikevaihdon yritys olisi ostajana nyt ehdotettavan sääntelyn ja kieltojen piirissä aina kun kaupan kohteena on elintarvikkeita tai maataloustuotteita. Liikevaihdon määrittelyssä huomioon otetaan ostajan konserniliikevaihto. Tämä voi tuoda pienetkin kaupat, ravintolat, kahvilat, ja catering-yritykset sääntelyn piiriin. Ostajalle esitetään nyt vain veloitteita, eikä mitään oikeuksia. Elintarvike- ja maata-

loustuoteketjussakaan vahvempi osapuoli ei automaattisesti ole tuottaja, vaan joissakin tilanteissa ostajan neuvotteluvoima saattaa olla heikompi. Siksi pidämme tärkeänä, että vain pienempää osapuolta suojataan erityissääntelyllä, kuten esitysluonnoksessa soveltamisala on muotoiltu. Jotta ostajan ja tuottajan oikeudet ja velvollisuudet olisivat tasapainossa, on sääntelyä jatkokehittäessä tasapuolista selvittää, pitäisikö myös ostajalle antaa mahdollisuus saattaa menettely elintarvikemarkkinavaltuutetun tutkittavaksi. Nyt se olisi vain tuottajalla tai tämän edustajalla.

Suomen Yrittäjien mielestä kilpailupolitiikkaa tulisi noin yleisesti kehittää siihen suuntaan, että selvitetään mahdollisuus luoda myös Kilpailu- ja kuluttajavirastolle oikeus puuttua myös yritysten välisiin kohtuuttomiin sopimusehtoihin ja harhaanjohtaviin markkinointikäytäntöihin – samaan tapaan kuin nyt esitetään elintarvikemarkkinavaltuutetulle.

Yksittäisiä huomioita

Pidämme parempana, että muillakin kuin yksin vahinkoa kärsineellä pienemmällä sopimuskumppanilla on mahdollisuus riitauttaa asia tai saada se tutkittavaksi. Pidämme kohtuullisena ja selkeänä myös ehdotettua soveltamisalarajausta. Myös kiellettävät menettelyt kuten maksuajat, viime hetken peruutukset, kielletyt maksut ja kostotoimet ovat näkemyksemme mukaan pääosin perusteltuja.

Suomen Yrittäjät

Mikael Pentikäinen
toimitusjohtaja

Satu Grekin
elinkeino- ja kilpailuasioden päällikkö